

محرمیت بصری حلقه گمشده‌ی نظام برنامه ریزی محله‌های مسکونی در شهر ایرانی

جواد مهدیان پور^{۱*}، حمیدرضا صارمی^۲

۱- دانشجوی برنامه ریزی شهری، هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

۲- استادیار گروه شهرسازی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

*نویسنده مسئول: jmahdian1373@gmail.com

خلاصه

مهمترین عاملی که بر شکل شهرها تاثیر گذاشته رفتار مردم است که متأثر از فرهنگ و اعتقادات آنان است، یکی از مفاهیم اصلی در این رابطه توجه به موضوع حریم و محرمیت و جایگاه آن در نظام شهرسازی ایرانی-اسلامی تلقی می شود در اثر گذر زمان و موضوعیت یافتن الگوهای وارداتی معماری و شهرسازی در کشور ایران این توجه به این موضوع کم رنگ شده که به تبع آن عواقبی جبران ناپذیر گریبانگیر شهرها شده است. در این تحقیق سعی شده است مفهوم محرمیت بصری در محلات و شاخص های موثر تبیین گردد، روش تحقیق حاضر در هدف بنیادی و کاربردی می باشد، جهت جمع آوری اطلاعات از روش کتابخانه ای و برای تحلیل اطلاعات از روش دلفی و مصاحبه با متخصصین رشته استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می دهد، در بعد روانی شاخص های استقلال و جدایی ابنیه، ازدحام و امنیت و در مولفه های اجتماعی سطح تعاملات اجتماعی و کنترل رفتارهای ضد اجتماعی افراد و در بخش کالبدی غریب گز بودن، سلسله مراتب، اندازه، مقیاس و ارتفاع، جهت گیری ابنیه تاثیرگذارترین محسوب می شود.

کلمات کلیدی: محرمیت، محله، شهرسازی اسلامی، محرمیت بصری

۱. مقدمه

اساسی ترین عاملی که بر معماری و شهرسازی تاثیر گذاشته و به آن جهت می دهد، استفاده کنندگان آن یعنی مردم هستند، به همین جهت شهرسازی مطلوب به این وابسته است که تا چند اندازه در تامین آسایش و راحتی مردم موفق عمل کرده و توانسته نیازهای آنها را برآورده کند . در هر فضا و کالبد که انسان سکونت گزیند، خواه ناخواه نیازمند شکل گیری عرصه هایی محرم، مصون، امن و آرام است و بر همین اساس است که اصل محرمیت در شهرسازی و معماری اسلامی از کلان ترین فضاهای شهری تا ریزترین فضاهای معماری را مورد تاثیر خویش قرار داده است (سیفیان و محمودی، ۱۳۸۶)، در کتاب های علوم اجتماعی و جامعه شناسی نیز که غالباً ترجمه متون غربی یا تأثیر گرفته از آنها است، مسئله حریم تنها از جنبه امنیت، مالکیت و قوانین مورد بررسی قرار داده است و جنبه های دیگر حریم که در فرهنگ ما ایرانیان از اهمیت بالایی برخوردار است نپرداخته اند و با توجه به مسئله میان رشته بودن این موضوع بین رشته های مختلف در تحقیقات و رساله های پایان نامه نیز به این امر کمتر پرداخته شده است.